

Список використаних джерел :

1. Анцифорова Л. В. Физика цвета и психология восприятия. Новосибирск : НГТУ, 2011. 78 с.
2. Волков Н. Н. Цвет в живописи. Москва : Искусство, 1985. 246 с.
3. Зайцев А. С. Наука о цвете и живопись. Москва : АСТ Астрель, 2014. 158 с.
4. Кандинский В. О духовном в искусстве. Москва : Архимед, 1984. 286 с.
5. Сарабьянов Д., Автономова Н. Василий Кандинский : путь художника. Художник и время. Москва : Галарт, 1994. 174 с.

Шабанова Вікторія

*магістрантка Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка
(науковий керівник – доцентка А. Литвиненко)
(м. Полтава)*

ГОСТІ ДОМУ ІВАНА КОТЛЯРЕВСЬКОГО : СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ АНАЛІЗ

Актуальність дослідження меморіальних музейних комплексів в Україні зумовлена винятковим значенням пам'яток національної історії і культури як для майбутнього розвитку українського суспільства, так і для формування позитивного й правдивого іміджу української культури у світі. Одним із найбільш популярних музеїв у Полтаві є музей-садиба Івана Петровича Котляревського (1769–1838). Дослідження історії цього комплексу, встановлення рівня суспільної зацікавленості, його актуальність та популяризація діяльності установи серед відвідувачів, за увесь час існування, є важливим завданням розвитку музею як соціокультурного інституту нині.

Меморіально-етнографічний комплекс музей-садиба Івана Петровича Котляревського – це видатна історико-культурна пам'ятка й унікальний осередок стародавньої Полтави. В уяві багатьох дослідників, а також пересічних українців, дім І. Котляревського сприймається не лише як місце життя видатного українського класика, а й як середовище, у якому народжувалися й набували розвитку українська мова, література, театр.

Ще за життя Івана Котляревського, у його полтавському домі побувало багато відомих особистостей – вчені, мандрівники, літератори, видавці тощо. Іван Котляревський завжди був привітний, доброзичливий і ввічливий з гостями. Любив зустрічати та розважав товариство цікавими оповідками про почуте й побачене. Усі, кому доводилося спілкуватися з Іваном Котляревським, підкреслювали його високу моральність, порядність, освіченість і чуйність [4, с. 31]. У рідній Полтаві Котляревський був шанованою людиною : «Любив він іноді бувати у гостях та й у себе зустріти добрих знайомих і приятелів.

Усюди був бажаним гостем... Любив він відвідувати і простих людей, козаків, городян. В Полтаві його усі знали і поважали» [6, с. 252]. За спогадами першого біографа Котляревського С. П. Стебліна-Камінського, «...всі майже мандрівники і літератори, що відвідували Полтаву, бували в нього» [3, с. 109]. Одними із перших відомих відвідувачів письменника були поет і громадський діяч Василь Капніст та актор, виконавець головних ролей у п'єсах Котляревського – Михайло Щепкін. Існують припущення, що у 1825 році садибу письменника міг відвідати поет-перекладач Микола Гнідич, коли приїздив до полтавських родичів.

Достеменно відомо про знайомство Котляревського з польсько-українським поетом Тимком Падурою, який у 1829 році місяць прожив у Полтаві [4, с. 28].

Ймовірно виглядає припущення, що старосвітську садибу Котляревського навідував драматург і театральний діяч Василь Гоголь-Яновський разом із своїм малолітнім сином Миколою. Останній у свою чергу навідувався до Котляревського і в дорослому віці. Це могло відбутися у 1832 або у 1835 році.

За рік до смерті Котляревського Полтаву відвідав видатний філолог-славіст та етнограф Ізмаїл Срезневський. Саме йому поет підписав доручення на видання своїх драматичних творів та передав для публікації автографи обох п'єс – «Наталки Полтавки» та «Москаля-чарівника» [4, с. 29].

Одним із останніх приїжджих гостей Івана Петровича у 1837 році став етнограф і літератор Вадим Пассек, який залишив глибоко щирі спогади про автора «Енеїди». Після смерті Котляревського у 1838 році, серед тих, хто проводжав його в останню путь, був молодий український байкар Левко Боровиковський.

Не менше шанували Івана Котляревського і після завершення його земного шляху, бо він залишив унікальну творчу спадщину, чим продовжував впливати на культуру рідного міста, для якого назавжди залишився почесним громадянином [10, с. 6]. Можливо одним із перших поетів, котрий навідав спорожнілу садибу на Івановій горі, став Тарас Шевченко, який у 1845 році приїхав у Полтаву із завданням виконати замальовки історичних місць і пам'яток для Археографічної комісії Київського університету. У той час Шевченко зробив дві акварельні замальовки «Воздвиженський монастир у Полтаві» і «Будинок І. Котляревського». Саме завдяки останньому стало можливим відтворення автентичного вигляду садиби при її відбудові у 1969 році.

Упродовж 1865–1866 років у Полтавській духовній семінарії викладав майбутній відомий письменник та етнограф Іван Нечуй-Левицький, який також навідувався до будинку Котляревського на Івановій горі.

Після смерті Івана Петровича його садиба за заповітом перейшла до економки Мотрони Веклевичевої, а потім переходила від одного господаря до іншого, зазнаючи перебудов і занепаду. У 1903 році будинок письменника знову опинився у центрі уваги у зв'язку із спорудженням у Полтаві пам'ятника Івану Котляревському. На відкриття пам'ятника авторів «Енеїди» з'їхалася кращі представники національної інтелігенції з усіх куточків України. У садибі письменника у той час побували Микола Лисенко, Леся Українка, Василь Стефаник, Олена Пчілка, Панас Мирний, Михайло Коцюбинський, Христя Алчевська, Михайло Старицький, Гнат Хоткевич, Марко Кропивницький, Олександр Олесь та інші. За висловом місцевої газети, ця подія стала «актом культурно-національного розвитку українського народу» [10, с. 29]. А вже до того часу, ще жодного українського письменника не було відповідно вшановано.

Із нагоди ювілею письменника і спорудження йому пам'ятника, наполегливіше почали звучати заклики громадськості щодо збереження садиби Котляревського та створення його музею. Але ці ініціативи залишилися без підтримки з боку влади. Лише в кінці XIX – на початку XX століть ситуація змінюється, коли власником хати стає Мойсей Головатинський, який і облаштовує прообраз майбутнього музею І. Котляревського в його оселі.

Доля садиби в той період висвітлювалася на шпальтах журналу «Всесвіт»: «З початку лютневої революції куток Котляревського перейменовується з нагоди 150-річчя від дня народження письменника в «Іванів гай», що з часом став місцем для культурних розваг. Його освітлюють електрикою, та реставрують. Особливо оживав будинок у дні народження й смерті письменника. Весь «Іванів гай» був яскраво ілюмінований, а сила відвідувачів вщерть завалювала куток великого письменника» [9].

На превеликий жаль ця ініціатива невдовзі згасає. У тій же статті зазначається, що на 1927 рік «Іванів гай» зазнає значних руйнувань, будинок денационалізовано і потік відвідувачів припиняється. Садиба на 39 років переходить у приватну власність до Т. Павленко.

За спогадами родичів М. Головатинського, деякий час у будинку Котляревського мешкала видатна актриса Марія Заньковецька [11, с. 12]. Але жодного документального підтвердження цієї версії не має.

Напередодні Другої світової війни важливою подією став приїзд на Полтавщину кінорежисера Івана Кавалерідзе для зйомок фільму «Наталка Полтавка» (1936), дослідники припускають, що прославлений майстер у той час міг відвідати садибу, що раніше належала Івану Петровичу Котляревському.

Нова потужна хвиля зацікавленості Котляревським виникає у 1950 році, коли вийшла Постанова Ради Міністрів Української РСР про організацію літературно-меморіального музею І. П. Котляревського у Полтаві. На облаштування музейної експозиції у старовинному особняку початку

XIX століття на Першотравневому проспекті, 18 пішло два роки і 28 вересня 1952 року новостворений музей відчинив свої двері для перших відвідувачів.

У рік, коли відзначали 150-річчя виходу в світ поеми «Енеїда», до Полтави прибула делегація у складі провідних акторів, художників, письменників України, яку очолював класик сатиричної прози XX століття Остап Вишня. Після урочистостей гості вклонилися могилі І. П. Котляревського та відвідали дворище, де стояла колись хата поета.

На відзнаку цієї події була встановлена меморіальна дошка на будинку, який стояв на місці колишньої хати поета.

Літературно-меморіальний музей І. Котляревського був відомий далеко за межами Полтави, користувався великою популярністю і повністю задовольняв культурно-дозвілєві потреби тогочасного суспільства. За десять років з часу відкриття музей відвідало 145 000 осіб, організовано близько 2500 екскурсій, прочитано 450 лекцій на історико-літературні теми. Фонди музею налічували понад тисячу одиниць [5, с. 139].

У музейному путівнику 1982 року авторами згадується, що за понад чверть століття існування літературного музею його відвідало близько півмільйона громадян [7, с. 37].

Знаковим в житті літературно-меморіального музею І. Котляревського стає 1969 рік. Радою Міністрів Української РСР була прийнята постанова «Про 200-річчя з дня народження І. П. Котляревського». На державному рівні було затверджено відбудувати садибу І. Котляревського на Червоній площі (нині – Соборний майдан). Хата та господарські будівлі садиби були споруджені протягом чотирьох місяців. Напередодні 200-річного ювілею письменника 5 вересня державний музей УРСР – садиба І. П. Котляревського був урочисто відкритий. На відкриття були присутні : письменник та громадський діяч Олесь Гончар, літературознавець Євген Кирилюк, доктор історичних наук та академік НАН України Петро Тронько, акторка театру і кіно Наталія Ужвій та ін.

Першого ж дня тут побувало більше тисячі шанувальників таланту Котляревського. З кожним днем цікавість до народного поета продовжувала зростати. Свідченням цього були численні відвідування усіх охочих побачити на власні очі відреставровану садибу.

Географія відвідуваності була різноманітна : Москва, Ленінград (нині – Санкт-Петербург), Донбас і Грузія, Закарпаття і Далекій Схід, Північ і Прибалтика, туристи з Монголії, Польщі, Китаю, Болгарії, Чехословаччини, а також з Канади, Фінляндії та ін. [5, с. 139]

Книга відгуків музею зберігає безліч теплих та сердечних записів відвідувачів з тих часів, серед яких : враження Ліванського письменника Михайла Нуайме, племінника Лесі Українки Юрія Косача, політичного і громадського діяча В'ячеслава Чорновола та його дружини поетеси Атени

Пашко [12, с. 52]. Художники Євген Путря та Віктор Батурін, які працювали над першою експозицією музею-садиби І. Котляревського, любили згадувати про особливу гостю, що побувала в музеї на завершальному етапі робіт у 1969 році. До музею привезли відому італійську актрису Софі Лорен, котра тоді знімалась у фільмі «Соняхи» режисера Вітторіо де Сіка. Зйомки проходили у с. Чернечий Яр на Диканщині, а проживала знімальна група у м. Полтаві [8].

Двері музею-садиби І. Котляревського зачинялися для відвідувачів лише тричі з 1969 року. Наприкінці 1970-х років садиба зазнала повної реекспозиції і деякий час була недоступною для відвідування. З часу повторного відкриття меморіального комплексу у 1981 році кількість його відвідувачів сягала 150 000 на рік [1, с. 105]. У гонитві за високими темпами зростання радянської економіки з 1980-х років у музеї запроваджується вхідна плата (до того вхід до музею був безкоштовний).

Ґрунтовних статистичних спостережень щодо відвідуваності та екскурсійного обслуговування за радянських часів не велося. Перевагу надавали контролю якості прийому – детальній обізнаності гіда щодо життєвого та творчого шляху письменника, гостинного ставлення та вміння давати стислі, але вичерпні відповіді на питання.

На початку 2000-х суттєво змінюється сучасна стратегія розвитку музеїв в Україні. Рух соціокультурної динаміки вплинув на експозиційні плани та на зміст і форми екскурсійного обслуговування. Музеї отримують нове переосмислення, змінюється і класична подача інформаційних матеріалів. Загальнодержавна динаміка відвідуваності музейних закладів зменшується порівняно з відвідуваністю за радянських часів, через розширення культурно-дозвіллевих можливостей для населення.

Зібрані за останні десятиріччя статистичні дані музею-садиби Івана Котляревського доводять, що музей є одним з найвідвідуваніших серед літературних музеїв Полтавщини. Середня кількість відвідувачів сягає понад 30 000 осіб на рік, зі збільшенням показників у понад 40 000 у ювілейні 2009 та 2019 роки. Загалом за десять років ведення статистичних спостережень у музеї побували більш ніж 350 000 осіб, що становить 28 % від загальної кількості відвідувачів 5 комунальних музеїв міста і 6% від усіх музеїв Полтавської області за той самий період [2]. Географія відвідувачів дуже різноманітна: серед українських міст найбільше відвідувачів з Харкова, Дніпра, Києва. Серед закордонних гостей є громадяни Польщі, Чехії, Канади, США, Китаю та ін.

Із набуттям Україною незалежності у садибу І. П. Котляревського приїжджали усі обрані президенти країни та перші леді. Красномовною традицією, що триває й сьогодні, стали відвідування музею почесними послами і консулами усіх іноземних країн, що присутні на території України.

Коло сучасних відвідувачів музею-садиби І. Котляревського надзвичайно широке серед яких : директор Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАНУ Микола Жулинський, академік Петро Толочко, доктор філологічних наук Михайло Наєнко, літературознавець Кость Волинський, письменники Валерій Шевчук, Юрій Дольд-Михайлик, Микола Олійник, Олекса Ющенко, Михайло Стельмах, Борис Левін, Олесь Юренко, Олександр Ковінька, Євген Дудар, Леонід Вишеславський, Іван Драч, народний артист України Іван Козловський, народна артистка України Софія Ротару, канадська співачка Лілея Волянська, співачка, народна артистка України Наталка Могилевська, заслужений артист України Гарик Кричевський. А також широковідомі медійні особи та лідери думок : український маркетолог, засновник Fedoriv Group Андрій Федорів; кулінарний експерт, шеф-кухар Євген Клопотенко; ведучий тревел-шоу «Орел і Решка» Євген Сінельник; популярні телеведучі всеукраїнських телеканалів : Руслан Сенічкін, Соломія Вітвіцька, Костянтин Грубич та інші. Це доводить незгасаючу зацікавленість постаттю та творчістю Котляревського серед сучасників і унікальну адаптивність музею під запити будь-якої аудиторії.

Як зазначалося раніше, музей зачиняв свої двері для відвідувачів лише декілька разів. Вдруге припинити екскурсійну діяльність музею змусило поширення на території України пандемії SARS-COVID-19. Із метою впровадження превентивних карантинних заходів протягом 4 місяців 2020 року проведення екскурсійної діяльності в музеї І. П. Котляревського було заборонено, що суттєво скоротило кількість відвідувачів музею до 26 000 за рік. І хоча у 2021 році зусиллями музейників вдалося пом'якшити наслідки спричинені пандемією і протягом року статистичні показники відвідуваності підвищилися до 33 000 на рік, наступний 2022 рік приніс нові виклики [13].

З 24 лютого по 1 червня поточного року музей-садиба І. Котляревського втретє припинив проведення будь-якої екскурсійної та господарської діяльності задля збереження музейної колекції в умовах воєнного стану, який був оголошений, внаслідок неспровокованої збройної агресії росії проти України.

В умовах воєнного стану робота музею значно обмежена згідно з рекомендаціями Міністерства культури та інформаційної політики України, а також Державної служби України з надзвичайних ситуацій. Враховуючи нові складні умови роботи музею І. Котляревського успішно продовжує виконувати свої функції. Культурно-просвітницький напрямок музейної діяльності органічно поєднується з рекреаційною складовою екскурсійного обслуговування. Здебільшого заходи проходять просто неба на території садиби або вулицями центральної історичної частини міста

Неабияку зацікавленість викликають нові тематичні екскурсії з елементами театралізації. Пізнавальний аспект тематичних екскурсій підсилюється завдяки співпраці з партнерами музею, а саме : Полтавською

дитячою музичною школою № 1 імені Платона Майбороди, Полтавськими осередками Національної спілки фотохудожників України, Національної спілки художників України та багатьох інших. Велика увага приділяється категорії внутрішньо переміщеним особам (далі – ВПО), для яких Полтава стала другою домівкою і які музеєм обслуговуються на безоплатній основі. Всього протягом 9 місяців 2022 року роботи закладу в умовах воєнного стану послугами музею І. П. Котляревського скористалося понад 7 500 осіб, із них майже 800 – ВПО.

Отже, старосвітська садиба побіля Свято-Успенського собору, в якій народився та все життя прожив славетний класик нової української літератури Іван Петрович Котляревський ще за його життя стала культурно-просвітницьким центром Полтави і після смерті поета залишилася потужним магнітом, місцем паломництва для шанувальників генія Котляревського та його творчого спадку. А відкритий на тому ж місці у 1969 році музей письменника з плином часу утвердився у статусі пам'ятки історії національного значення, зумівши зберегти важливість та актуальність установи для сучасного суспільства.

Список використаних джерел :

1. Виктор Батулин : художник и его музеи/ авт.-сост. Пичугин С. Ф. Полтава : ООО «АСМИ», 2017. 307 с.
2. Головне управління статистики у Полтавській області – офіційний сайт. URL : <http://www.pl.ukrstat.gov.ua>.
3. Іван Котляревський у документах, спогадах, дослідженнях. Київ : Дніпро, 1969. 630 с.
4. Котляревський і Полтава. Портрет поета на тлі міста. Полтава : ФОП Говоров С. В., 2009. 36 с.
5. Наукові записки Полтавського літературно-меморіального музею І. П. Котляревського. Випуск 3 / за ред. кол. Безобразов Л. П., Денисько О. Й., Залашко А. Т. та ін. Полтава, 1961. 142 с.
6. Павловский И. Ф. Полтава. Исторический очерк ее, как губернского города в эпоху управления генерал -губернаторами (1802-1856). Репринтное издание. Харьков : Издательство «Сага», 2009. 252 с.
7. Полтавський літературно-меморіальний музей І. П. Котляревського. Путівник. Харків : Прапор, 1982, 37 с.
8. Полтавський літературно-меморіальний музей І. П. Котляревського – офіційна сторінка. URL : <https://www.facebook.com/Kotlarevskiyuseum>
9. Рогозівський Г. Куток Котляревського в Полтаві. *Всесвіт*. 1927. № 29. С.6.
10. Ротач П. П. Поклик через століття. Іван Котляревський і Полтава. Полтава : Дивосвіт, 2003. 200 с.
11. Ротач П. П. Біля гнізда соловейка. Літературно-краснознавчі студії. Полтава : ОДГВ «Полтавський літератор», 1993. 160 с.
12. Степаненко М. І. Літературні музеї Полтавщини. Полтава : АСМІ, 2006, 404 с.

13. Час до Полтави – офіційний сайт Департаменту культури, молоді та сім'ї Полтавської міської ради. URL : <https://www.visitpoltava.com>.

Наталія Шолойко

*кандидатка фармацевтичних наук, доцентка
кафедри організації та економіки фармації
Національного медичного університету імені О. О. Богомольця
(м. Київ)*

СИСТЕМНО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАРМАЦЕВТІВ

Професійна фармацевтична освіта України зазнала суттєвих змін, освіта фармацевтів має одні з найкращих освітніх показників у нашій державі, вона прогресивно інтегрується до Європейського освітнього простору, активно й цілеспрямовано впроваджуючи світові освітні стандарти в систему підготовки фахівців. В. Сліпчук, наголошує на «формуванні і прищепленні членам нашого суспільства шанобливого ставлення до професій, зміцнення авторитету фармацевтичної галузі через підготовку висококваліфікованих кадрів – еліти суспільства, у тому числі й для входження в ЄС, відкриття нових актуальних спеціальностей, безперервне вдосконалення змісту освіти, широке запровадження нових технологій і форм освіти, нарощування наукового потенціалу галузі, забезпечення інтеграції фармацевтичної науки та практики, удосконалення післядипломної освіти, здійснення кадрового моніторингу, створення системи атестації та сертифікації фармацевтичних кадрів на державному рівні» (Сліпчук, 2014, с. 63). М. Васильєвою визначено основну мету формування фахової культури в контексті підготовки «до здійснення нормативної професійної поведінки в галузі практичної професійної діяльності через формування системи ціннісних мотивів, деонтологічних знань, умінь, навичок, особистісно значущих якостей і вмінь здійснювати рефлексію власної поведінки, тобто, метою є формування деонтологічної компетентності (інтегрованої особистісної якості, котра показує теоретичну і практичну готовність до здійснення нормативної професійної поведінки)» (Васильєва, 2008, с. 17).

Взаємозумовленість системного й культурологічного підходів до формування професійної компетентності управлінського персоналу засновується на твердженні, що професійна компетентність – це система, яка складається з сукупності елементів, пов'язаних між собою. У значенні таких елементів можемо розглядати компетентності керівників, знання, навички, вміння,